

ANTONI M. BADIA I MARGARIT, DIALECTÒLEG

Emili Casanova
Universitat de València

És un gran honor per a mi poder participar hui en aquesta Jornada sobre el professor Badia i Margarit, honor que dec més a l'amistat que als meus mèrits. Disculparan el meu atreviment per parlar ací, de «Badia i Margarit, dialectòleg», davant de l'escola dialectològica creada pel mateix Badia, però no podia negar-m'hi, tant perquè era una oportunitat de repassar l'evolució de la dialectologia catalana de la mà, de les activitats i pensaments de l'homenatjat, com perquè he de confessar que la primera vegada que vaig sentir parlar científicament sobre la meua llengua va ser precisament al professor Badia, a la Universitat de Navarra, el curs 1976-1977. Les seues classes i les dels professors Veny, Solà, Rafel i Viaplana em van decantar cap a l'estudi filològic del català. Després he col·laborat amb ell en el PatRom, i sempre hi he trobat comprensió i esperonament. Gràcies per tot, senyor Badia.

1. ANTONI BADIA I MARGARIT I LA DIALECTOLOGIA

La meua intervenció caminarà acompanyada de la guia segura de les síntesis que ha publicat el mateix doctor Badia sobre l'evolució de la dialectologia, de la visió que d'aquesta matèria ha anat tenint i transmetent-nos de manera clara, a través de la seua obra, en diversos articles, especialment en les ponències presentades a l'Academia de la Lingua Asturiana, que va ser publicada en la revista *Lletres Asturianes*, núm. 26, de 1987, titulada «De la dialectología historicista a la dialectología sociolingüística», i la que va presentar a la Sociedad Española de Lingüística el 1976, reeditada en el llibre *Llengua i poder* el 1986, titulada «Anivellament geolingüístic i llengües en contacte».

En aquests treballs, presentats en forma de pinzellades pel temps de què disposava, ens mostra l'evolució del concepte i dels continguts de la dialecto-

logia, i els relaciona amb la seua experiència, desitjos i tasques personals. Per exemple, comença mostrant-nos que la dialectologia forma part de la lingüística històrica, que va nàixer contra els neogramàtics i les lleis fonètiques, i ens fa veure que aquestes no eren tan universals ni mecàniques ni absolutes com es pensava; o bé ens ensenya que les primeres activitats de la disciplina van ser fer monografies dialectals, treballs de geografia lingüística, atles i estudi de les fronteres, sobretot a partir de Gauchat. Tot seguit, relaciona aquestes idees amb la dialectologia catalana i hispànica, i diu que les monografies dialectals floriren a Espanya després de l'article de Dámaso Alonso de 1942 sobre l'ensenyament de la filologia espanyola, entre les quals les del mateix Badia. També, comenta que els atles catalans començaren amb el d'Antoni Griera, l'ALC, i el de l'ALPI de Manuel Sanchis Guarner i Francesc de Borja Moll, i seguiren amb l'ALDC, atles iniciat per ell mateix, fet amb la voluntat de conèixer l'estat actual de la llengua, la dels anys cinquanta i seixanta, en el qual evitava repetir l'estat dialectal rebut que representava l'ALC i incloïa moltes novetats respecte a altres atles. Per exemple, va més enllà de conèixer la llengua rural i inclou les ciutats en la xarxa de punts d'enquesta: fins i tot té com a informadors un dependent de comerç i residents en barris urbans. A banda d'usar els qüestionaris, s'invita l'informant a explicar algunes coses de memòria històrica o d'experiència personal, com les efemèrides importants: la Guerra Civil, inundacions, oficis tradicionals, la matança del porc... Les novetats sempre són contemplades amb la idea d'arreglar abundant informació d'entonació i sintaxi, punts que quedaven negligits normalment en els atles anteriors. Però el mateix Badia reconeixerà posteriorment les dificultats d'haver innovat el mètode indirecte de gravació recomanat per Séguy (dificultat de fer la transcripció fonètica per mitjà de les cintes magnetofòniques),¹ o l'ús del mètode Sapon, basat en un qüestionari en imatges, que fallà perquè els informants majors, els millors coneixedors del terreny, es trobaven insegurs davant el dibuix (p. 12). Les dues metodologies van ser abandonades posteriorment. També esmenta les millores en la dimensió etnològica dels atles gràcies al mètode paraules i coses, el *Wörther und Sachen*: com es veu, sempre ha tingut una gran consciència de la necessitat que la disciplina intentara donar resposta als canvis socials de l'època que portaven aparellats canvis lingüístics.

Continua l'estudi presentant-nos les millores de la dialectologia, gràcies a la influència de diverses matèries lingüístiques, exemplificades en el seu treball:

1. Gràcies a aquells enregistraments, hui disposem d'uns etnotextos orals d'un gran interès, com es pot comprovar en el llibre de Lídia PONS i Joan VENY, *Atles lingüístic del domini català: Etnotextos del català oriental*, Barcelona, IEC, 1998.

a) En primer lloc, l'aplicació dels avanços de la lingüística sincrònica, que comença a competir amb la diacrònica i fins i tot a substituir-la en el centre dels estudis filològics. I, en concret, els de l'estructuralisme, que a partir dels estudis de Martinet, de 1939, «La description phonologique avec application au parler francoprovençal d'Hauteville», i de Gregorio Salvador, «El habla de Cúllar-Baza», de 1958, mostren que els dialectes s'han d'estudiar com les llengües, ja que són entitats dotades d'estructura, on s'ha d'analitzar les funcions de cada forma dins del sistema, comparar-lo amb altres sistemes, i, a més, estudiar la norma de realització de cada element en el sistema. I això és el que farà el professor Badia des de 1962, fer dialectologia estructuralista.

b) En segon lloc, l'atenció als avanços de la visió sociolingüística, incorporats a la lingüística per Weinreich el 1953, doctrina que coneix als Estats Units durant el curs 1962-1963. Badia s'adona que el segle xx assisteix a grans canvis: la societat urbana substitueix la rural i, per tant, la llengua rural decau; hi ha una gran renovació cultural i econòmica, una major mobilitat pels transports i la presència d'un model de llengua urbana en cada casa amb la ràdio i després amb la TV. Per això, el professor Badia diu que ara s'ha de passar de la dialectologia de la dada a la del comportament sociolingüístic, a la necessitat de conèixer la distribució de la llengua per nivells de llenguatge i registres més que conèixer els trets particulars, i per això encetarà les enquestes sociolingüístiques, com la de Barcelona de l'any 1967. Ara es faran:

— Enquestes per zones d'un domini lingüístic o per sectors urbans o barris. El qüestionari ja no està destinat a recollir paraules inèdites, sinó més aviat a detectar la selecció que s'opera entre sinònims, o els nous sentits que han adquirit les paraules, o a constatar els vocables que, abans coneguts, ara són ignorats o desusats.

— Enquestes orientades a recollir informacions per nivells o registres de llenguatge: així es poden conformar zones que usen un sinònim en oposició a altres mots, o del mateix significat, però que objectivament es consideren més elevats i altres més expressius.

— Enquestes sobre les actituds dels parlants.

On major relleu té aquest enfocament sociolingüístic és en els casos de llengües en contacte, com és el cas del català en relació amb el castellà, amb el francès i amb l'italià. Aquests nous enfocaments no eliminen la bondat de l'enquesta diatòpica, que ara se centrarà més en els estudis de microdialectologia, per exemple.

c) I finalment, com a resultat de l'evolució social, de l'anivellament lingüístic i sobretot de l'eclosió dels MC i de l'escolarització, es passa a l'etapa de l'estandardització, ja que la vida urbana i l'anivellament lingüístic no solament substitueix els dialectes horitzontals pels verticals, sinó que és possible que arribe a rectificar les fragmentacions dialectals i les fronteres històriques.

En aquesta etapa d'estandardització, la dialectologia tradicional es converteix en el depòsit de materials per a proposar una estandardització, una ordenació dels materials segons registres, segons territoris, segons temàtiques, segons siga la llengua oral o escrita.

A més d'aquesta estandardització espontània, signe dels temps, n'hi ha una altra de científica, política, que de manera calculada tendeix a vehicular i salvar una llengua, com ha ocorregut en el cas del català. En aquest camp, el professor Badia també hi ha destacat.

Aquest recorregut prou complet per la dialectologia fet pel professor Badia ens orienta i guia a l'hora de classificar la seua faceta dialectològica, la qual organitzarem en cinc grups:

a) Recerca dialectal tradicional, de camp, a l'Aragó i Catalunya, que es corona amb el projecte de l'ALDC.

b) Intent de dotar de nova metodologia la dialectologia tradicional, de posar-la al dia, aplicant-hi l'estructuralisme primer i posteriorment la sociolingüística.

c) Ús dels coneixements dialectals en els seus estudis de gramàtica històrica o de gramàtica sincrònica.

d) En la dialectologia diacrònica, estudi de l'origen dels grans blocs dialectals i les primeres manifestacions dialectals.

e) Intent de vertebrar les particularitats orals i escrites dels grans dialectes del català dins del català normatiu i estàndard, i defensa dels dialectes.

La meua intenció, ara, és desenvolupar aquests punts, de manera panoràmica, clara i concisa, ajustant-me al temps atorgat, i prescindint de molts detalls puntuals.

a) RECERCA DIALECTAL DE CAMP, A L'ARAGÓ I CATALUNYA,
QUE ES CORONA AMB EL PROJECTE DE L'ALDC

Per una banda, la Guerra Civil significà la interrupció dels projectes, dels estudis i de les publicacions sobre el català al si de l'IEC i l'exili dels seus millors mestres, com Fabra i Coromines, i, és clar, el bandejament del català de les aules universitàries. L'únic filòleg que romangué ací va ser Antoni Griera, nascut el 1887, autor d'una dialectologia catalana l'any 1949, persona molt ocupada, discutida i maniosa, que compartia les classes a la Facultat de Teologia amb les de lingüística romànica a la Universitat, amb poca disciplina de treball en equip, però que va servir d'anella amb la generació posterior, d'introduïdor de Badia tant en la romanística europea, especialment en la Société

de Linguistique Romane, en el Centre de Dialectologie de Lovaina, en l'Institut Miguel de Cervantes i en l'Institut de Estudios Pirenaicos. Per una altra part, els anys quaranta portaren a Espanya l'entrada de la filologia a la universitat, gràcies a jòvens investigadors que impulsaren la dialectologia, per superar els anys de retard respecte a Europa i reprendre la tradició de l'Escola Espanyola de Lingüística i l'ALPI, que esperonà els estudiants del moment a dedicar-se a fer monografies dialectals combinant el mètode de la geografia lingüística i el de paraules i coses.

El jove Badia i Margarit es trobà aquest ambient i, impossibilitat de dedicar-se a fer descripcions dialectals del català si volia fer carrera universitària, començà treballant sobre el dialecte aragonés, com el mateix Coromines o Casacuberta havien fet, per quatre raons: *a*) és un dialecte molt pròxim, afí i relacionat amb el català; *b*) era molt valorat el seu estudi, per les riques particularitats lingüístiques que presentava; *c*) els investigadors de l'aragonés fins en aquell moment eren estrangers, i *d*) una part de l'Aragó enquestat per ell parlava català.

Diego Catalán s'hi refereix assenyalant que Badia començà a estudiar l'aragonés i no el català per la situació d'esta llengua, a pesar de ser «un catalán tan amante de su cultura patria» (*Lingüística ibero-románica*, Madrid, Gredos, 1974, p. 212, nota 577).

Però, naturalment, ell compaginava l'aragonés amb la dedicació al català; per exemple, col·laborant en la revista *Estudis Romànics*, fundada el 1947 per Aramon i Serra, on feia moltes ressenyes sobre llibres de llengua i dialectologia hispàniques. Per exemple, en el vol. 1, ressenya *O estudo dos dialectos e falares portuguesas*, de Manuel de Paiva Boléo, 1942; *El habla de Mérida y su cercanía*, de Alonso Zamora Vicente, 1943; *El bable de Cabranes*, de María-Josefa Canellada, de 1944; *Vocabulario del alto-aragonés*, de Pedro Arnal, de 1944; *Estudio sobre el habla de la Ribera*, d'Antonio Llorente, de 1947. De la lectura de tots va formant-se i traient algunes idees per als seus projectes dialectològics. Per exemple: que els estudis de Paiva Boléo són preparatoris per a fer un atlas de Portugal, una vegada l'ALPI pareixia interromput per sempre; de Zamora Vicente «quant al mètode, el Sr. Zamora no ha lluitat contra el factor temps, cosa tan freqüent en aquests estudis preparats sobre el terreny, perquè aprofita un sojorn de més d'un any a Mèrida» (p. 215); del treball de María-Josefa Canellada destaca la novetat de l'estudi de l'entonació. Diu: «però hauria de considerar-se indispensable en qualsevol estudi de dialectologia tota vegada que l'entonació és l'element lingüístic més conservador i que denuncia amb més facilitat l'origen dialectal d'un subjecte»; del treball d'Arnal diu: «ben convenient seria que cada comarca posseís un vocabulari anàleg, amb la qual cosa els treballs de síntesi quedarien simplificats i a més, més ben fonamentats» (p. 217).

Dels seus estudis sobre l'aragonés destacarem *Habla del Valle de Bielsa*, premi Antonio de Nebrija 1948, Barcelona, 1950. És una obra mestra, com Alvar i Veny han assenyalat, que, a banda dels trets dialectals que arreplega i de més de dos mil mots, com destaca l'*Endize de bocables de l'aragonés: següents os repertorios lesicos de lugars y redoladas de l'Alto Aragon: Tesoro d'a Luenga Aragonesa* (Osca, Instituto de Estudios Altoaragoneses, 1999), vol remarcar que en l'arreplega de material s'ha tingut present: *a*) la combinació de l'aportació espontània (la més important per a ell, encara que amb el perill del desordre en la recollida de materials o en la comparació amb altres parlars) i l'aportació sistematitzada del qüestionari; *b*) la utilització d'un natiu per a parlar amb altres membres del poble amb un sentit convingut per a poder recollir el que interessava; *c*) l'ús del mètode de paraules i coses i fer-se mostrar instruments en desús per a arreplegar el vocabulari; *d*) la presentació es fixa en l'estat actual de la parla belsetana que interessa que quede registrat, especialment perquè es tracta d'una parla en estat d'angúnia, *e*) els vells són els que millor i més constantment usen el dialecte, *f*) l'ús d'una dona com a informadora perquè era una de les darreres parlants, cosa que no era normal en les monografies del moment: explica en la revista *Orbis* que de la dona s'ha recollit la major part del lèxic perquè era la qui millor conservava el belsetà, i conclou que per al conservadorisme en dialectes en estat agònic és molt important la participació de la dona. Lamenta que no ha pogut estudiar etimològicament els mots, però això era normal en totes les monografies dialectals, ja que els seus autors són jóvens i encara no podien tenir prou formació per a encarar l'etimologia. També llegim el que serà una constant en els seus estudis de dialectologia i de la vida: la falta de temps per a poder arredonar l'enquesta i els treballs, cosa que el va fer deixar en bones mans alguns projectes, com l'ALDC o abandonar el Corpus de Toponímia quan va veure que Joan Coromines seguia l'*Onomasticon Cataloniae*

També publica «Sobre la morfologia dialectal aragonesa», material que entretrau de les enquestes fetes entre el 14 de juliol i el 6 d'agost de 1944, a l'alt Aragó i la Ribagorça. Anuncia que no és una morfologia completa, difícil d'aconseguir en visites ràpides a cada poble, sinó «una aportación a la futura gran Morfología aragonesa, para la cual espero que este trabajo sea de gran utilidad». Sempre cita les aportacions anteriors, cosa que anuncia ja el gran domini que tindrà tostemps de la bibliografia en cada cas.

En Badia, *Contribución al vocabulario aragonés moderno* (Saragossa, CSIC, 1948), recull 1.193 vocables arreplegats en l'alt Aragó el 1944, en llocs com Ansó, Echo, Biescas, Buesa, Oto, Laballe (Boltaña), Bielsa, Benasc, Campo, Graus, Benavarri, Fonts, Peralta de la Sal i Sanui. Hi ha, per tant, paraules del català, de zona de frontera i de l'aragonés. Inclou transcripció fonètica i fa referència a altres obres que arrepleguen el mateix lèxic.

Ací especifica (p. 7, nota 1) que volia prendre contacte directe inicialment amb el camp de la dialectologia aragonesa; recollir unes contestacions concretes de cadascuna de les localitats per a la seua tesi. L'excursió, la fa entre el 14 de juliol i el 6 d'agost de 1944 per l'alt Aragó i Ribagorça: «Como no disponía de mucho tiempo, y debía, por otra parte adaptarme a los sistemas y vías de comunicación de la localidades recorridas» (p. 8), en alguns llocs els interrogatoris no van ser complets. Pretén aportar alguna novetat al conjunt de la lexicografia dialectal, no en veus noves —que n'hi ha poques en el vocabulari—, sinó en matisos del significat o en alguna concreció sobre la distribució geogràfica o en determinades modalitats de pronúncia. El vocabulari es publica per orde alfabètic. Entre els mots observa que en un nombre relativament elevat tenen la mateixa etimologia que la corresponent paraula en català i que en alguns casos tenen la mateixa evolució, com *plorar*, *orella*; en altres casos existeixen en català i castellà però segueixen el valor semàntic del català: *gritar* 'llamar' (p. 10).

En «Sobre algunos nombres de plantas en aragonés (a propósito de un reciente libro de J. Séguy)» (*Via Domitia*, núm. 1, 1954, p. 32-40), recull cinquanta-set noms de plantes pels voltants de Campo i Turbón, identificats mitjançant la terminologia científica, ajudat pel botànic Pedro Montserrat. Açò li permet comparar el resultat de les seues enquestes amb les de Séguy per al gascó i extraure conseqüències per a la lexicografia pirinenca i per a les relacions lèxiques entre els parlars romànics dels dos costats.

Ja en el moment de fer la seua tesi, el 1945, sobre *Los complementos pronominalo-adverbiales derivados de IBI e INDE en la Península Ibérica* (RFE, 1947), vol contribuir als estudis de «Gramática histórica española y aun de la misma Dialectología»; «finalmente, debo decir que queda mucho que hacer en la tercera parte, dedicada a la lengua moderna; pero esta elaboración es lenta, requiere excursiones de encuesta dialectal tanto por el dominio aragonés como por el catalán, hasta permitir hacer los mapas de las fronteras de los complementos, de sus usos, etc.» (p. 10; en nota diu que «sólo he visitado el Alto Aragón y Ribagorza, y varias zonas del dominio catalán», i a la p. 247 que en les notes sobre el valencià i balear parteix de l'ajuda de Moll i d'Encarnación de Rojas, de València).

Segurament perquè a l'època no podia dedicar-se directament a l'estudi del català, crea, ajudat per Francisco Marsà, el Corpus de Toponímia Catalana, dins del seminari de Gramàtica Històrica que ell dirigia, amb la col·laboració obligatòria dels estudiants, i posteriorment dins del «Centro de Dialectología de Barcelona», integrat dins del Centre de Dialectologia de Lovaina, on enviarà a estudiar posteriorment Germà Colón i Joan Veny. El Corpus pretén recollir exhaustivament tots els noms de lloc del domini lingüístic, primerament els vius. Afirma que han començat per terreny del Principat per

motius de comoditat, facilitat i economia, ja que el seu centre de partida és Barcelona, però que la idea era abraçar tot el territori lingüístic.² La creació del Centre de Dialectologia de Barcelona el 1952 no pretenia només estudiar dialectologia sinó totes les branques lingüístiques, i així constava de dos seccions: Geografia Lingüística i Toponímia. Com a deferència al seu mestre, en serà president Antoni Griera, anella amb el passat, i «introduïdor en Espanya de los métodos de la geografía lingüística y trabajador infatigable en el campo de la Filología Catalana», com el qualifica el 1952 en «Sobre metodología de la encuesta dialectal».

Posteriorment, quan redactava la *Gramàtica històrica catalana* de 1951 s'adonà que els coneixements dialectals eren incomplets, mal distribuïts i massa antics, una espècie de «estat dialectal rebut», com dirà, poats amb una metodologia antiquada, i considerarà que ni l'ALC de Griera, parat per la pèrdua de materials, ni l'ALPI, represes les enquestes però d'incert resultat, ja que els materials els tingué Navarro Tomàs fins al 1951 a Nova York,³ farien bones aportacions al coneixement del català. I decidí esmentar la realització d'un nou atles, el futur ALDC.

Badia, que, com diu Joan Veny, feia classes amb rigor, claredat i amenitat «tot atraient vocacions per a la lingüística», que organitzava excursions per les terres catalanes per a familiaritzar-se amb la toponímia del país i fomentar l'amor a la natura, va iniciar juntament amb Germà Colón, el projecte de l'ALDC, que va presentar públicament el 1953 en el VII Congrés de Lingüística Romànica de Barcelona. Posteriorment, s'hi va incorporar Joan Veny el 1955, l'home destinat a acabar-lo.⁴ Cal reconèixer el paper medullar de Badia com a promotor i impulsor d'un atles que hem de qualificar d'obra nacional, en paraules del mateix Veny.

L'ALDC naixia com una activitat del Centre de Dialectologia de Barcelona, volia aconseguir una instantània del català actual, i presentava la novetat de tindre tres qüestionaris:

— un de normal, de 1.500 mots, amb preferència per qüestions de vida agrícola;

2. El *Corpus de toponímia catalana* pretenia recollir exhaustivament tots els noms de lloc del domini lingüístic, primerament els vius, i els extrets d'obres ja publicades (monografies locals i comarcals, obres d'excursionisme...). I ja indicaven la localització cartogràfica del topònim. El 1952 arribà a un acord amb Coromines per a no coincidir en l'arreglada de materials de les mateixes poblacions.

3. Per la correspondència de Navarro Tomàs amb Sanchis Guarner, sabem que Navarro hauria preferit que Badia no haguera començat l'ALDC sense estar primerament l'ALPI editat.

4. Hui disposem ja dels dos primers volums de l'*Atlas lingüístic del domini català*, editats per Lídia PONS i Joan VENY, Barcelona, IEC, 2002 (1. *El cos humà. Malalties*) i 2004 (2. *El vestit*). 3. *La casa i ocupacions domèstiques*).

- un de reduït, de 50 preguntes per a entrevistar en 15 localitats especials;
- un d'ampliat, de 3.000 preguntes, per a llocs concrets.

També, d'entrevistar dones i gent de diverses generacions i fer enquestes als escriptors literaris pertanyents als grans dialectes catalans, i intentar captar les reaccions psicològiques del subjecte davant de la pregunta. I a més volia presentar el llenguatge estudiat per sexes i generacions, i veure el grau de penetració de les altres llengües.

Ell, conscient de les mancances en els coneixements dels dialectes, volia completar els buits i orienta a Colón a estudiar el dialecte valencià, concretament el de Castelló, en la seva tesi doctoral *Vocabulari castellanenc*, i a Veny, el mallorquí, amb «Paralelismos léxicos en los dialectos catalanes». ⁵ No oblidem que era una època de difícil mobilitat, cosa que explica, per exemple, que ni el mateix Badia ni Joan Veny, en les seues respectives tesis feren enquestes de camp a València, Com diu Veny en «Paralelismos léxicos en los dialectos catalanes» (p. 92): «Ante la dificultad de recorrer personalmente las comarcas estudiadas para recoger *in situ* las palabras de interés, hemos aprovechado la presencia en Barcelona de personas procedentes de las zonas occidentales con las cuales hemos realizado encuestas que han dado buen resultado». Del País Valencià només ha tingut en compte una de feta per Manuel Alvar a Benicarló (a més del DCVB).

Després de diversos canvis més realistes, Badia i Veny redacten el qüestionari definitiu (Antoni M. Badia, Lídia Pons i Joan Veny, *Atles lingüístic del domini català: Qüestionari*, Barcelona, IEC, 1993), comencen les enquestes de prova el 1957 i inicien l'atles el 1964. Badia enquesta el català central, però preocupat per la modernització de la dialectologia, ja molt criticada després de l'extensió de l'estructuralisme i, posteriorment, de la sociolingüística, deixa les seues tasques en l'ALDC al seu deixeble Joan Veny, amb qui havia compartit moltes enquestes i el qüestionari i al qui qualifica del millor dialectòleg. Prompte, el 1965, entraren també alguns altres jòvens professors i estudiants (Joaquim Rafel, Joan Martí...), ja avesats a l'enquesta per les excursions de treball que feien amb Badia com a estudiants per a arreplegar formes lingüístiques i topònims. I entre tots arreplegaren els rics materials que recentment han començat a veure la llum. ⁶

5. Per exemple, Germà Colón l'imita en «Enquete linguistique sur le dialecte catalan de Castelló (Espagne)» (*Orbis*, 1952), i en «Sobre el funcionament de les sibil·lants en el català de Castelló», a *Phonétique et linguistique romanes. Mélanges offerts à M. Georges Straka* (vol. 1, Lió i Estrasburg, 1970, p. 43-51).

6. La informació dels dialectes que es posseïa en els inicis dels anys cinquanta era molt menor que la d'ara, i aquest estat és la causa d'algun dels pocs errors de Badia. Per exemple, en la *Gramàtica històrica catalana* (1981, p. 43), on diu que Olocau del Rey parla català, i creu que el darrer poble de parla catalana pel sud és Santa Pola.

Dins d'aquesta orientació dialectològica tradicional esmentarem altres treballs seus, com:

— «L'*Atlas lingüístic de Catalunya* i el problema de la sibilant sonora -s- (fon. z), procedent del llatí -D- (i de -C'-, -TY-))» (*Revista Valenciana de Filologia*, núm. 2, 1952, p. 7-32), on després d'afirmar que, com succeeix gairebé sempre que hom maneja dades dialectals, també ací desorienten tant l'abundor de dades recollides com la manca de coincidències dels tractaments registrats, ens ofereix una anàlisi de tota la documentació a partir de la línia historicoevolutiva de la llengua, i en procura escatir el corrent general, la tendència lingüística que ha governat potser durant segles aquells mots, tot evitant de deixar-se enlluernar per la gran varietat de solucions que ens brinda la documentació històrica i la realitat actual. I descriu i explica totes les variants conegudes: diu, entre altres idees, que «malgrat que l'acumulament de dades dialectals és gairebé sempre casuístic, i entre elles hi ha veritables contradiccions, podem destriar alguns fets que esdevenen característics dels diferents dialectes i parlars, quant al procés -D- > -s-. Així, el dialecte central conserva la -s-, tendència més general, per això elevada a tret de la llengua literària, conservació de la s darrere de l'accent, i la seva pèrdua abans de l'accent»; que en la frontera catalanoaragonesa hi ha una tendència semblant a la conservació de la -s- que hem d'explicar per arcaisme i per veïnatge de les solucions aragoneses o castellanques corresponents (p. 388). I acaba assenyalant (p. 390) que «Malgrat el seu estat incomplet i fragmentari, hom no pot desconèixer el valor documental de l'*Atlas lingüístic de Catalunya*, per a la història de la llengua i la dialectologia catalanes».⁷

Entre les monografies lèxiques i fonètiques destaquem l'article «Petita disquisició sobre el lleidatà *prou/prouta* (estructura i analogia)», on situa

7. Per a ell, les fronteres importants eren les que separaven el català oriental i el català occidental. Per això, estranyat pel comportament del Solsonès, va dedicar una ponència a la qüestió: «Fronteres dialectals i fronteres comarcals», on mostra que, a grans trets, la frontera del català oriental amb el català occidental segueix amb fidelitat les delimitacions comarcals del país feta per la Ponència de la Divisió Territorial, excepte en el Solsonès, comarca dividida en dues parts. Per a aquesta anomalia troba una explicació de base geogràfica: l'eixida d'aigües que mostra la tendència de les relacions humanes dels pobles de la zona en relació amb el català oriental i l'occidental. I, a més, que no hi ha coincidència fronterera perquè la comarca del Solsonès no és sinó el resultat d'una mena de transacció, conseqüència de fer homogènies, des del punt de vista territorial i demogràfic, les diferents comarques del país. La frontera dialectal entre el català oriental i l'occidental ens assenjala quin àmbit hauria hagut de tenir la comarca, sense fer concessions transaccionals. Açò mostra el valor de delimitació que té la frontera dialectal. De fet, les fronteres comarcals i les dialectals coincideixen històricament (p. 41).

Badia no va fer treballs de camp en fronteres, però en va encomanar diversos als seus deixebles: per exemple, a Joaquim Rafel i Artur Quintana (sobre la frontera catalanoaragonesa), a Joan Martí i Teresa Cabré (sobre la frontera entre el català occidental i oriental a Tarragona).

prouta a la ciutat de Lleida i per tot el Segrià. Confessa que «estem molt imperfectament informats sobre l'extensió del quantitatiu femení *prouta*» i que l'ha sentit en llocs esparsos fora del Segrià, però que no ha fet cap inventari sistemàtic perquè en eixos moments els seus interessos n'eren altres.

A més de trobar convenient posseir dades de tipus dialectològic modern, demana que s'hauria de disposar de materials antics i romànics (usa documentació occitana oferida per Colón). Després de comparar estructures semblants a *prou* - *prouta*, diu que la gent vol una forma de femení per als quantitius, i fracassada la forma *proua/prova*, per analogia de *quant -a*, *bastant -ta*, fa *prouta* (p. 63).

b) INTENT DE DOTAR DE NOVA METODOLOGIA LA DIALECTOLOGIA TRADICIONAL, APLICANT-HI L'ESTRUCTURALISME PRIMER I POSTERIORMENT LA SOCIOLINGÜÍSTICA

Badia veia amb preocupació l'endarreriment i el desprestigi de la dialectologia als inicis dels anys seixanta a casa nostra. En efecte, la romanística que havia destacat sobretot en dialectologia aplicada a la lingüística històrica; a la fragmentació de la Romània amb l'estudi de les fronteres lingüístiques i dialectals; a la reconstrucció dels estadis primitius de la llengua i a l'estratigrafia; als estudis lèxics i etimològics i a l'etnografia; als estudis estilístics i de llengua literària, començava a preocupar-se per assajar els mètodes moderns. En canvi, a casa nostra la metodologia seguia igual, és a dir, encara estàvem en la metodologia d'Antoni M. Alcover, i encara no s'havia aconseguit de descriure completament un dialecte ni estudiar les relacions canviants entre llengua i dialecte en un territori, ni la distribució d'un dialectalisme per famílies. I va voler situar el català al nivell de les altres llengües. Possiblement, l'estudi de Martinet sobre l'Hautville, com hem dit abans, el famós article de Weinreich i els estudis fonològics d'Alarcos, qui entre 1953 i 1960 descrigué el sistema fonemàtic vocàlic i consonàntic del català, l'impulsaren a açò.

Analitzarem primerament l'aplicació de l'estructuralisme i, posteriorment, el de la sociolingüística.

b.1) *L'estructuralisme en la dialectologia*

El procediment de la dialectologia tradicional descrivia uns fets fonètics i analitzava uns mots, però sense contrastar-los i examinar-los a partir de la funció que feien dins del sistema on vivien, a pesar que la llengua és un sistema on tot viu interrelacionat, i on qualsevol canvi repercuteix en el sistema.

L'estructuralisme corregeix aquesta situació. Ara bé, el sistema més complet és el format per un dialecte concret o local. Això, i perquè del parlar propi se'n té una coneixença personal, fa que Badia aplique la nova metodologia majoritàriament al català de Barcelona, perquè, com ell afirma a propòsit de la confusió entre vocals obertes i tancades en posició tònica, «atès que és una matèria prou delicada, prefereixo de donar compte d'aquesta confusió en barceloní, i si hom en comprova mostres en d'altres contrades de la llengua, anirem reunint dades de cara a una possible interpretació de conjunt» (p. 99). Com ell mateix diu en la *Gran enciclopèdia catalana, s. v. dialectologia estructural*, «en lloc de presentar els fets aïllats, tracta d'estudiar-los en conjunt, fent veure les concordances i divergències entre els sistemes de les diverses parles». De la seua anàlisi exhaustiva, tenint present tots els factors interns i externs i el principi de la commutació, arriba a descobrir-nos diverses realitats. Per exemple:

— Descriu completament el sistema fonològic del català oriental en un article exemplar, «Problemes de la commutació consonàntica», on postula que el sistema fonològic del català presenta un inventari de 23 fonemes, en lloc dels 16 postulats per Alarcos.

— El barceloní tendeix a confondre les articulacions vocàliques mitjanes, sobretot en els mots savis, lliures de «complir» les lleis fonètiques i en els mots que ixen del seu cercle semàntic o es deslliguen del seu ambient propi: en eixe cas té tendència a obrir la vocal. Busca una explicació congruent que pugui donar compte de per què moltes vocals no compleixen la seua etimologia i la contradicció de les obertes a causa dels contactes articulatoris, i afirma que la fixesa dels resultats actuals per la combinació d'etimologia i context no s'acaba de preveure regularment. Acaba dient que sembla que la tendència a obrir tracte de compensar la pèrdua de sonicitat que implica la relaxació de les *a* i les *e*.

Els principals articles sobre la matèria són «Algunes mostres de les igualacions $E = e$ i $O = o$ en el català parlat de Barcelona» (1969), on després d'indicar com en català l'oposició oberta/tancada és bàsica, i no és difícil dreçar llargues llistes de «parells mínims», s'hi troben hui moltes indistincions que segons sembla no tenen justificació aparent, ja que per l'etimologia s'espera una pronúncia, però la realitat, com per exemple, les rimes dels poetes, ens n'ofereix una altra. La incertesa augmenta en les formes verbals, on en l'infinitiu tenen una *e* neutra i en els temps verbals una *e* tancada/oberta i en els mots savis. Aquesta remarca palesa que les paraules que han quedat lliures de les lleis fonètiques que han transformat els mots hereditaris constitueixen el testimoni més feaent que el barceloní d'avui té una tendència clara a confondre les articulacions vocàliques mitjanes (p. 102-103). Aquesta confusió registrada ara s'ha d'escatir i veure per què això es produeix i vers on això pot

dur la llengua. També troba per la mateixa tendència a la sonicitat que hi ha una sonorització espontània de consonants sordes palatals i alveolars.

L'estudi li fa afirmar que *a*) les lleis d'evolució històrica de les vocals, partint de llurs bases etimològiques llatines, bé que acomplertes a grans trets són desconcertants; *b*) els efectes dels contactes articuladoris que sofreixen les vocals per raó de les consonants veïnes, bé que reals, són contradictoris; *c*) la fiexa dels resultats actuals, com a combinació de tots dos grups de factors (etimològics i articuladoris), és, com a criteri lingüístic, molt relativa, i en cap cas no es podria preveure (p. 182). Fet l'estudi i vists els factors interns i externs que hi poden actuar diu que la llengua viu una tendència cap a recobrar sonorit, a guanyar perceptibilitat o sonicitat, en les vocals i en les consonants.

Tot açò també passa en la major part del valencià, en les vocals posteriors obertes i en les alveolars fricatives sonores.

b.2) L'aplicació de la sociolingüística

Badia ha estat l'iniciador dels estudis sociolingüístics a Catalunya. Ací ens fixarem en la seua aplicació a la dialectologia. Per a ell, la dialectologia social «s'ocupa de descriure els sistemes lingüístics dels grups socials», i el contacte de llengües.

En el seu article «Anivellament geolingüístic i llengües en contacte», del 1976, ens explica molt bé la seua visió del tema. Primerament, afirma que vol aplicar alguns conceptes de la sociolingüística a la dialectologia, uns conceptes de «sociodialectologia» i unes línies de treball subsegüents, i afirma: «No negaré que tinc la illusió de contribuir, bé que modestament, a establir un mètode que ens ajudi a enfilar camins no massa fressats, el coneixement dels quals pot ajudar a renovar la ja força envellida dialectologia, tot delimitant la prou nova sociolingüística» (p. 218).

Ho farà dins el domini lingüístic del català, «perquè el panorama dialectal català em resulta menys llunyà que d'altres», també per l'extensió reduïda del domini català, o bé per la seua posició cèntrica dins el món romànic, o pel fet que es tracte d'un territori relativament conegut des de l'angle de la dialectologia, o millor, més ben conegut que d'altres. Tot amb tot, la dialectologia catalana presenta diverses característiques que són útils com molt poques per a estudiar un procés d'anivellament, des del punt de vista sociolingüístic. I s'imposa una altra limitació, el català del Principat, ço és, el de la Catalunya estricta, per dues raons: *a*) les altres grans regions de la llengua es troben sota condicionaments diversos (històrics, culturals, psicosociològics) i l'anivellament té altres motius; *b*) la frontera més important dins del català és la que separa el català occidental de l'oriental, no les altres.

El problema que ell veia per a fer bé l'estudi és el caràcter encara incomplet del nou atlas lingüístic català o més que incomplet, «inconsultable», car una part, les enquestes gravades en cintes magnetofòniques, no havien estat llegides o sentides en aquell moment. La situació, provisionalment fragmentària, del nou atlas català és la que ens priva de documentar, tan abundantment com convindria, uns comportaments ja comprovats, afegeix.

Critica la visió massa dialectal que es tenia de la llengua, com va poder comprovar a l'hora de fer la seua *Gramàtica històrica catalana*: hi havia descripcions lingüístiques, com la igualació de la *b = v*, però no s'estudiava el procés d'igualació; hi havia una visió anacrònica perquè la llengua canvia sense parar, com en les primeres enquestes de l'ALDC notaren respecte al salat de la Costa Brava: els textos encara seguien parlant de les observacions de Ruyra sobre l'article salat, quan ja estava en vies d'extinció; i també sentiren la *e* neutra a la Seu d'Urgell i Andorra, bastions del català occidental. I deia, sorprés: «nosaltres mateixos escoltàvem bocabadats, articular la vocal neutra al mateix Segrià, a tocar de Lleida», i no en tenien notícies. «I és que», afegia, «devien ser fenòmens fruit de transformacions molt lentes, perquè els nostres predecessors no se n'hagueren adonat».

Una part de les idees sociolingüístiques ja s'aplicaren als qüestionaris de l'ALDC, i sobretot les tingué ell presents a l'hora d'estudiar certes particularitats de la llengua. Per a ell, l'anivellament geolingüístic implica, *a*) un nucli centrifug, d'expansió de trets lingüístics; *b*) un territori on cobra realitat esta expansió, *c*) en l'anivellament tenen un paper transcendental les capitals administratives i les ciutats ja que des d'allí es propaguen noves formes cap a les zones rurals (fet que ja passava antigament amb el mercat setmanal). També descobreix com en el domini català es donen dos factors que afavoreixen l'anivellament a partir de les solucions barceloneses, ja que:

- a*) el català és una llengua en extrem macrocèfala pel pes de Barcelona,
- b*) el català és una llengua en extrem unitària.

Els dos factors asseguren la viabilitat de l'anivellament geolingüístic: un nucli potent i un territori homogeni faciliten la generalització de les característiques idiomàtiques de la capital. Estudia com a exemple a la Catalunya estricta el concepte de 'patata', que disposava de dues formes, *trumfa* i *patata*: *patata*, mot propi de Barcelona s'estén en quaranta anys per tot Catalunya, i no per castellanisme, com també es demostra en *fesol/mongeta*, on *mongeta*, terme de Barcelona, també s'ha estés segurament per l'escola i els MC, ja que el parlar de Barcelona s'ha pres com a model estàndard. Aquest anivellament provoca des de 1950 una àmplia transformació del mapa dialectal de Catalunya, que ha afectat la frontera català occidental / català oriental, ja que el català oriental ja ha omplert lèxicament zones com Lleida i Tortosa.

c) ÚS DELS CONEIXEMENTS DIALECTALS EN ELS SEUS ESTUDIS DE GRAMÀTICA HISTÒRICA O DE GRAMÀTICA SINCRÒNICA

Badia, iniciador dels estudis de dialectologia moderns, no féu treballs de camp en els dialectes catalans fora del català central, però a pesar d'això sempre ha tingut tots els dialectes catalans presents en els seus estudis. Per exemple, ja des de la Comissió organitzadora del VII Congrés de Lingüística Romànica de Barcelona (1953) volgué que hi fossen presentades visions de conjunt de les grans modalitats geogràfiques de la llengua catalana: a aquest conjunt responien les ponències de Grieria, Colón i Moll. I en els treballs al llarg de tota la seua vida, sempre ha estat present el conjunt de coneixements de la dialectologia catalana (buscant documentació de primera mà, revisió metodològica, afany de caracterització...). Per això, quan creia que necessitava més informació dels dialectes, buscava i rebia l'ajuda de col·legues i deixebles com Germà Colón, Joan Veny, Joan Miralles o Antoni Ferrando, a més de buidar les monografies existents, les quals sap aprofitar molt bé.

I és que té una consciència clara que un dels puntals de la lingüística històrica són els dialectes, aquests sistemes afaïçonats per factors externs i interns que constitueixen la llengua històrica. Com diu Joan Martí (*Gramàtica històrica: Problemes i mètodes*, Universitat de València, 1990, p. 49), «una gramàtica històrica general d'un idioma és, ensems, una gramàtica de tots els seus dialectes; per això el treball en aquest camp és particularment complex».

Eixa presència dels dialectes es veu ja en la seua primera obra important: la *Gramàtica històrica catalana* del 1951 (Tres i Quatre, 1981). En ella, usa com a font l'ALC i els coneixements rebuts i presenta l'estat de la bibliografia catalana del moment. En aquesta obra ja exposa que creu que per sota de la llengua cancelleresca, tan unitària, hi hauria una gran diversitat dialectal que afloraria quan a partir dels segles XVI i XVII es produí el relaxament de la norma cancelleresca. Fa un bon resum de la descripció dels dialectes. El llibre està farcit de notes i observacions dialectals, poats en una bona síntesi de la bibliografia. Del valencià reflecteix l'estat en què se'l coneixia, és a dir, molt poc.

També ací aporta propostes de nomenclatura: és el primer que proposa usar els noms *oriental* i *occidental* per a designar els grans blocs, en lloc de per a indicar el català central o lleidatà. Li agrada més *central* que *barceloní*, encara que Barcelona té un gran paper en el dialecte. Prefereix *balear* a *mallorquí*. Defén *rossellonés* davant *pirenaicooriental*. Joan Veny (*Introducció a la dialectologia catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, p. 34) el segueix excepte en el nom de *lleidatà*, que substitueix per *català nord-occidental*.

Defén també la idea que els nostres dialectes no ofereixen variats lingüístics excessivament diferents, per això els diversos dialectes catalans pesen molt en el conjunt del català comú. Aquesta contradicció és només apa-

rent, perquè si els dialectes diferiren més, l'única solució hauria estat que un s'hagués imposat a la resta.

Dins de l'estat de la qüestió que és la *Gramàtica històrica*, ens recorda que l'obra d'unificació lingüística i ortogràfica del català literari moderns ha estat feta sobre tres punts:

- llengua antiga i clàssica,
- realitats dialectals modernes,
- autoritat dels grans escriptors moderns des de Verdaguer, a partir de la modalitat barcelonina.

Parla també dels límits dialectals, de les fronteres i de les característiques dels dialectes, traça un mapa dels dialectes i subdialectes del català (p. 59), i descriu els trets dialectals més destacables.

Com a exemple d'observacions dialectals, esmentaré on parla del pas de E oberta a diftong *ia*, a Aiguaviva (p. 133, nota 9); en valencià modern és encara viu *hui/wí* (p. 147); *SUCCESSU > socors* [su'kors], menorquí [se'kos] (tret de l'estudi de Moll sobre Ciutadella) (p. 165-166); *cap home*, en diverses zones del valencià una sorda final se sonoritza davant vocal: *serp*, però la *serp és negra* [la ,serβ es 'neɣrə], *pot anar* [,pəða'nar] (tret de Barnils, *Die Mundart...*) (p. 106, nota 1). És un manual de gramàtica històrica a l'hora que de dialectologia.

Sempre es veu que la seua informació està a la darrera hora, tant en coneixements lingüístics com sociolingüístics. Per exemple, en la descripció que fa del baleàric el 1963, en la *Enciclopedia de la cultura española*, segueix Moll i Veny, i diu que les diferències entre el balear i la resta del català s'expliquen per tres raons:

- pervivència dels trets idiomàtics dels mossàrabs,
- arcaïsmes de les parles insulars,
- l'aïllament que ha creat formes noves.

I, en la ressenya a la *Gramàtica valenciana* de M. Sanchis Guarner («Una gramàtica valenciana», BSCEH, núm. 1, 1952, p. 104-105), afirma que «en tota aquesta part és ben clar l'intent de l'autor d'aconseguir un acostament entre la doctrina gramatical de l'Institut i els fets de llengua valencians; això duu alguna vegada a confusions, bé perquè l'Institut no sempre ha arribat, per ineludibles necessitats d'unitat al darrer fet dialectal, bé perquè el valencià aspira a un reconeixement de personalitat per a fets de llengua que a la resta del domini no pesen en el mateix grau» (p. 105).

On arriba a una major presència i ús del dialecte és en la seua original *Gramàtica de la llengua catalana* (Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1994), on, a diferència de la *Gramàtica catalana* de 1962 (Madrid, Gredos, p. 1), que «aspira a ser expresión de la modalidad barcelonesa en el conjunto del dominio catalán», vol partir dels dialectes per a integrar-los en un model de llengua unitària. Per exemple, diu: «Pel que fa al meu propòsit anunciat de fer una

gramàtica diatòpica, m'arriscava a quedar-m'hi a poc més de mig camí, si només em refiava de les meves coneixences de dialectologia i de la consulta de la bibliografia corrent. Antoni Ferrando i Joan Miralles han tingut la gentilesa de llegir-se l'original del llibre en una fase ja molt avançada de redacció i hi han fet nombroses remarques referents als parlars valencians i als parlars balearics, respectivament. Per la seva banda, Joan Veny també ha llegit fragments del meu text i m'hi ha fet observacions útils i precises» (p. 13-14).

Afirma que aquesta gramàtica recull tant les grans varietats geogràfiques de la llengua com els seus diversos nivells d'expressió, i que primerament es presenten els subsistemes corresponents a les regions històriques més importants. «Això vol dir que el llibre present no se centra entorn de la modalitat barcelonina, sinó que mira globalment tots els territoris de la llengua catalana» (p. 67).

Les quatre regions idiomàtiques són, per a ell, com per a l'IEC: català nord-occidental, valencià, català central i balear. Per exemple (p. 70), fa observacions d'ús quan diu que els escriptors solen emprar la llengua comuna en la gramàtica, però presenten solucions específiques en el lèxic, en català nord-occidental. Això fa que el gramàtic haja de treballar entre el polimorfisme i l'estandardització.

A la p. 71 mostra que la consideració dels dialectes no vol dir que s'haja de fer una gramàtica dialectològica, que correria el risc de presentar una realitat desmembrada. A l'inrevés, es tracta de reflectir ací la normativa composicional o participativa, fonamentada tant en la unitat de la llengua total, com en el respecte a les seves grans regions que no són al Principat. Certs trets gramaticals vistos des de la tradició històrica i des de la consciència idiomàtica particulars hi adquireixen una categoria que no hi tenen llurs equivalents del Principat, on de fet sovint només són diferències de nivell. També, d'altra banda, nombrosos valencianismes i balearismes resten fora d'aquest llibre, per les mateixes raons aplicades al si del País Valencià i Illes Balears.

Aquesta presència dels dialectes corre per tota l'obra. Per exemple:

— *Article personal*. Divideix el seu ús en tres zones: Balears, Catalunya, País Valencià i sud de Catalunya (p. 446-447); descriu les formes de l'article balearic (p. 444-445).

— *Demonstratius*. Parla de les formes generals i de les formes valencianes:

- llengua corrent (*este, eixe*)
- llengua acurada (*aquest/aqueix*)
- la triple gradació dística.

— I també esmenta els *adverbis lexemàtics* (p. 703) valencians

valencià literari
ací / aquí / allí

valencià popular
ací (aquí) / abí / allí

Diu que l'adverbi demostratiu *abí*, forma general del valencià, només pot usar-se en els registres orals més informals; en els altres, *aquí*. És la primera gramàtica que aplica els principis i propostes que l'IEC estava eixos mateixos anys postulant i aprovant.

d) EN LA DIALECTOLOGIA DIACRÒNICA, ESTUDI DE L'ORIGEN DELS GRANS BLOCS DIALECTALS I LES PRIMERES MANIFESTACIONS DIALECTALS

Una altra preocupació del professor Badia és estudiar el naixement i la conformació dels dialectes. En efecte, el professor Badia sempre ha estat preocupat per explicar el caràcter bicèfal del català constitutiu. Afirmar que el català oriental i el català occidental són tots dos la llengua catalana. És una llengua que s'expressa per dos conjunts de parlars: un sol país, una sola mentalitat, un sol gènere de vida al voltant dels Pirineus expressats en una sola llengua. Si és així, es pregunta, com és que ja des de l'origen presenta la llengua dues modalitats? A resoldre açò ha dedicat diverses obres i articles, on aporta:

d.1) Una nova teoria per a explicar les dues modalitats consubstancials a la llengua, oriental i occidental, teoria que parteix de la teoria del substrat, però que no té en compte la mena de pobles antics sinó si la llengua d'estos pobles (bascos, ibèrics o celtes) ha actuat o no com a substrat, a causa de la major o menor força de la romanització. És una qüestió d'intensitat. En català occidental actua el substrat; en el català oriental, no, segons ell. Açò es podria acceptar per a la Catalunya Vella, però no per a la conquistada a partir del segle XIII i menys encara l'actuació de l'àrab al País Valencià. Jo crec, tanmateix, que és millor parlar d'un català naixent unitari, on s'apunten tendències localitzades, que algun dia, a partir del segle X, esteses, es convertiran en regles i per tant en dialectalismes contrastats en cada zona. La zona oriental tindrà una evolució major i més ràpida, a partir del parlar d'hòmens fronterers i guerriers que, procedents d'alguna zona dels Pirineus orientals, davallaran cap a Girona i Barcelona des del segle IX i estendran la *e* neutra, origen de les diferències més importants entre els dialectes catalans.

d.2) Comprovació documental: a pesar que els documents del català naixent mostren un polimorfisme sorprenent (de vegades formes més paregudes a les d'altres llengües), que fa que es trobe tot per tots els territoris, ja que l'evolució de la llengua parteix de l'evolució del llatí en un terreny concret i la seua especialització per zones és posterior, demostra que entre els trets que retraten el parlar concret de la zona del document s'hi troben ja formes que anuncien el futur dialectalisme. Per exemple, en l'estudi de l'Alt Urgell («L'Alt Urgell i el català occidental naixent», a *Actes del V Colloqui de*

l'AILLC [Andorra, 1979], Abadia de Montserrat, 1980, p. 349-377), fa notar l'aparició de casos de terceres persones acabades en *-e*.

d.3) Amb eixa idea, rebut en «Llengua, dialectes i trets dialectals», publicat el 1987 en l'homenatge a Hilty, la caracterització diferencial del català oriental i l'occidental a partir de divuit trets feta per Veny, qui, com diu Badia, «pels seus mèrits s'ha guanyat un indiscutit primer punt entre els estudiosos de dialectologia catalana» (p. 289-291).⁸ Per a Badia, tots els trets diferenciadors es poden, en realitat, agrupar en dos casos:

— Les vocals àtones que han perdut la tensió articulatòria més en oriental que en occidental. Això implica que el contrast entre oriental i occidental és major en oriental que en occidental i ha de ser de temps immemorial, característic de les llengües preromanes.

— La vocal *E* llarga llatina manté la seua articulació en català occidental i s'ha modificat en català oriental en *e* neutra i després en *e* oberta. Deu ser un fenomen del mateix moment de la gestació de la llengua, segons ell.

— La resta de trets són fenòmens nascuts en fases diferents de la història de la llengua que necessiten un estudi particular, però que difícilment caracteritzen el conjunt. Estic conforme en general amb l'opinió de Badia com ja vaig especificar el 1985, en el meu «El valenciano dentro del diasistema lingüístico catalán» (*Revista de Filología Románica*, núm. III, p. 25-34), sense entrar ara en la data de formació dels trets constitutius.

8. També ha intentat aclarir els conceptes de *llengua* i *dialecte* aplicats a la nostra llengua. Així, en la miscel·lània d'homenatge a Coseriu fa un assaig sobre aquests discutits conceptes de *llengua* i *dialecte*: «Entorn dels conceptes de llengua i dialecte aplicats sobretot al català». Afirmar que el que singularitza una llengua és la suma de punts de vista, no un de sol:

— Lingüístic. Per exemple, creu que l'aragonés era massa proper al castellà perquè hagués servat el to que el distingia durant el segle XIV; la seua estructura no podia ser independent perquè era massa prop, i per això va ser subsumit pel castellà.

— Gramatical. La llengua té una estructura pròpia susceptible de plasmar-se en una gramàtica i en un diccionari; el dialecte no té congruents ni complets els seus elements ni en el sistema gramatical ni en el lèxic; la llengua, sí.

— Filològic. La comunitat que se serveix d'una llengua posseeix una història cultural pròpia que li confereix una consciència històrica, mentre que el dialecte correspon a un poble que manca de tradició cultural específica i participa de la tradició comuna als altres pobles que es valen de la mateixa llengua. O a un poble que manifesta en dialecte només uns aspectes determinats de la seua personalitat cultural.

— Sociolingüístic. La llengua recolza en una consciència històrica, i el desig col·lectiu que la llengua continue essent el mitjà expressiu i de realització. El dialecte, si té aquesta consciència, el basa en factors concrets.

— Demogràfic. La llengua és el sistema expressiu que empren els habitants d'un territori; si no l'usen tots, han de ser-ne el major nombre possible: El dialecte només l'empra un grup i en situacions concretes (p. 49).

— De consciència lingüística. Afirmar que la dels catalans ha estat gran i fidel.

La suma de criteris dibuixa bé què són el català i les varietats d'aquesta llengua.

Un altre tema important per a ell és des de quan es pot parlar de dialectalismes en els textos medievals. En aquest punt ha defensat una opinió contrària a altres autors, com Colón i Veny. El seu article «Dialectalismes baleàrics en Ramon Llull?» (*Randa*, núm. 9, 1979) és ben clar: hi postula l'existència de dialectalismes primitius. Això ho defén contra:

- els qui opinen que fins al segle XIII el català és massa poc diferenciat per a detectar dialectalismes, els quals afegeixen que els trets que, d'acord amb el català modern, podrien ser dialectalismes és per falta de documentació coneguda;

- l'escassetesa de textos al segle XIII no ens permet parlar de *dialectalismes*;

- tractar de dialectalismes elements del segle XIII és tractar-los en l'òptica de hui, i tenint en compte que poden ser documentats en altres zones geogràfiques —afegeixen—, caldrà anomenar-los simplement *arcaïsmes*;

- hem de distingir entre l'obra original, el manuscrit original, i les còpies que poden ser la causa del canvi;

- els autors de Mallorca que haurien introduït els dialectalismes són fills de catalans o catalans acabats d'arribar-hi, per tant parlar d'una peculiaritat dialectal és prematur perquè el seu parlar és el mateix que el de lloc de procedència.

Per contra, Badia analitza alguns suposats dialectalismes i reconeix que cap de les formes es documenten únicament a les Balears: *coa* / *bístia* / *redon* / *deïm* / *gordar* // *gonyat* / *veren* / *renunci* / *trob* / *deman* / *pos* / *esper* / *cerros* 'cervols' / *pus* / *pererós* / *servici* / *enganar* / *la vos* / futur: *que volrà fer* / *article ipse*...

Així i tot, creu que la coincidència del conjunt d'eixes formes no podia ésser fortuïta i que es pot admetre que ja fossen mallorquinismes a l'època de Llull (p. 63-65); en canvi, ell mateix reconeix que tot es troba a tot arreu, i que res no hi és dit d'una manera coincident, ni sistemàtica, ni constant, ni sobretot exclusiva. Per exemple: trobem *deïm*, en Llull i en l'Urgell. Però, ell es pregunta si això ens haurà d'impedir dir que Llull, que emprà *deïm* («forma que encara avui és típica de Mallorca, i que, per tant, era així mateix un mallorquinisme en vida de Ramon Llull? Això seria negar l'evidència. I igual en *enganar*, o la resta. I és que els començos lingüístics són basats irremeiablement i indefectible damunt d'expressions dialectals» (p. 66) com usar mallorquinismes. I insisteix: tot allò que hom escrivia o traduïa o copiava era particular i concret d'un indret, comarca o regió. I en IPSE > *es*, *sa*, passa el mateix: *a*) es transporta a les Balears; *b*) en català continental oriental comencen aviat a perdre's.

Per a Badia, *arcaïsmes* i *dialectalisme* signifiquen un mateix concepte: en aquest cas, són formes emprades a Mallorca que després han estat superades o abandonades per la llengua comuna, atés que la llengua és quelcom viu que es modifica sense parar: Per a ell, totes les llengües van crear uns sistemes en

els inicis que, a poc a poc, han estat substituïts per nous sistemes que sovint no són sinó el resultat d'aquells. Llull, que aviat supera el localisme i el temps concret aconseguint la primera gran volada literària de la llengua catalana, no menyspreà de valer-se d'una sèrie de les dites formes de llenguatge que el lligaven a Mallorca i al segle XIII. Són formes que retraten la forma o les formes que usa Llull. I afegim que si la llengua literària imposa una forma aglutinadora, al marge dels llocs concrets, no obstant hi ha una sèrie de solucions típiques d'indrets determinats.

Crec que ací la lògica dels seus raonaments l'han embolicat. Acceptem que els inicis d'una llengua són concrets, és a dir, familiars, locals, comarcals i dialectals. És a dir, cada escriptor empra el seu parlar concret oralment i en acabant ho eleva a la categoria de l'escrit. Eixe parlar concret és sedassat *a)* pel contacte amb persones d'altres parlars, de més prestigi; *b)* per la influència de la llengua mare, el llatí, qui mostra com eixamplar les capacitats expressives a les llengües romàniques a partir de clergues, juristes, etc.; *c)* per les noves necessitats comunicatives i designadores. D'aquest contacte, el parlant va triant el que creu en cada moment més marcat o sentit. De tal manera que es pot acceptar que els inicis de la llengua són idiolectals i, posteriorment, dialectals; però les formes d'una zona, si són vives també en altres zones del territori lingüístic, no poden ser considerades dialectalismes, sinó vocables generals. A més a més, precisament la llengua escrita és la que té el paper de mostrar-nos la convergència de la llengua. Per tant, fins que no hi ha un model de llengua escrita-literària o cancelleresca, feta de la suma de tots o a partir d'una modalitat particular elevada a categoria literària, i sobretot si els mots estudiats es troben per tot arreu, difícilment es pot parlar de dialectalismes. Aquests només existeixen quan el parlant o l'escriptor per desconeixement, per gust o per necessitat, usa una forma que no és cancelleresca, que no és estàndard, que poa del corpus oral popular, o la crea de nou, i no viu en cap altra zona del territori. Dins de les formes populars trobarem els dialectalismes, no en els cultismes. Per això, parlar de dialectalismes amb propietat no es pot parlar abans del segle XV.

Per altra banda, els mots usats antigament i bandejats en un determinat moment en la llengua modèlica es converteixen en arcaïsmes que poden viure només en un territori o en un registre com el jurídic. Per tant, una part dels arcaïsmes esdevindran dialectalismes, però no tots.

Concretament, crec que Llull no podia tindre consciència de dialectalismes, per tant no pot usar-ne, cosa que no lleva que en Llull puguem trobar formes generals que predominants en una zona, arribaran a perdre's en la resta, i mantindre's ací com a formes particulars dialectals de les Balears, però açò ja serà a partir d'una època posterior.

Per altra banda, el professor Badia, conscient que hi havia un gran buit en el coneixement de la llengua parlada medieval, ha incitat a estudiar aquest re-

gistre en obres no literàries, sabedor que *a*) una forma que l'autor d'un text recriminava per vulgar o malsonant és un símptoma d'oralitat; *b*) les rimes d'un text poètic palesen com sona i si es confonien o no ja certs fenòmens evolutius; *c*) textos jurídics de judicis arrellegats taquigràficament, sobretot els propis de la gent inculta i vulgar són indicis molt valuosos. Sobretot aquesta tercera font és molt rica en materials, com ens diu en el pròleg al llibre de Joan Miralles (*Un llibre de Cort reial mallorquí del segle XIV*, Palma de Mallorca, Editorial Moll, 1984): el Llibre de Crim salta, doncs, la barrera de la modalitat escrita, com a única documentació sobre la llengua medieval, i ens fa sabedors d'aspectes rellevants de la seua modalitat parlada.

e) INTENT DE VERTEBRAR LES PARTICULARITATS ORALS I ESCRITES
DELS GRANS DIALECTES DEL CATALÀ DINS DEL CATALÀ NORMATIU I ESTÀNDAR,
I DEFENSA DELS DIALECTES

Badia ha volgut sempre integrar els dialectes en un model de llengua unitària organitzada per registres, crear una llengua estàndard amb la voluntat de donar un sentit d'unitat a un conjunt de varietats preexistents, tenint clar que l'objectiu de la llengua estàndard no és la desaparició de les varietats dialectals, sinó la seua integració en un model superior apte per a la comunicació entre tots i per a la creació literària.

Com diu en el pròleg al llibre de Miralles citat (p. xi): «La novella sociolingüística ha difós, entre altres, el concepte dels “registres” o nivells de les llengües. Com més registres té una llengua, més realitzada cal considerar-la, perquè més possibilitats té d'afrontar cada situació, favorejant-hi la comunicació amb els elements lingüístics més adequats.» Sempre ha tingut clar la retoolimentació entre llengua estàndard i llengua viva, dialectal, ja que si la modalitat literària escrita no rep frescor i vida de la llengua parlada corre el perill d'encarcarar-se i allunyar-se de la societat que li dona suport.

Ell, com a president de la Secció Filològica de l'IEC, dirigí l'elaboració de la proposta per a un estàndard oral i l'ampliació del diccionari normatiu de Pompeu Fabra —el DIEC, del 1995— amb criteris d'obertura i d'integració progressiva de les variants altres que el català central, pas molt significatiu per l'entrada de més de mil cinc-cents dialectalismes, però encara lluny del que hauria de ser acceptat, especialment pel que fa al País Valencià.

Parlant del DCVB, en «Antoni M. Alcover: el català, un i vari» reafirma que la preocupació i l'estudi del gran sistema lingüístic fonamental no es contradiu amb el conreu i la valoració de les peculiaritats en què aquell sistema es manifesta: hui hem d'estar convençuts que la consideració dels particularismes no fan sinó palesar la unitat del sistema lingüístic total» (p. 210). Precisa-

ment destaca que Alcover va ser el primer que tingué una visió global de la llengua, alhora que una coneixença assolida de les variants geogràfiques. I també que el DCVB, que conté tres diccionaris en un —el normatiu, el de la llengua antiga i el dialectal—, és el símbol d'unió de tots els parlars.

Això sí, com deia en el pròleg al llibre de Joaquim Rafel sobre el parlar del baix Aragó, «se trata de reducir los localismos que pudiesen dificultar un sano funcionamiento de la lengua, sin que por otra parte, dejen de reconocerse las grandes modalidades (correspondientes a Catalunya, País Valenciano e Islas Baleares); éstas entonces son respetadas en sus rasgos más característicos para que cada catalanohablante se encuentre cómodo y no se sienta forastero expresándose y comunicándose por medio de cualquiera de ellas» (p. 19).

Aquesta idea, a més de dur-lo a redactar l'original *Gramàtica catalana* del 1994, l'ha portat:

- a enfrontar-se als propugnadors dels llibres d'estil que potencien les formes d'una zona contra les de les altres zones geogràfiques, a criticar l'empoobriment lingüístic que això significa per al conjunt de la llengua;

- a reconèixer que els MC han elevat l'oralitat al mateix rang que la llengua escrita i que els escriptors, per verisme, han incorporat trets col·loquials, argòtics i castellanismes no solament en els diàlegs sinó en la llengua del relat, cosa que provoca una obertura de la llengua a noves formes;

- a demanar que es distingisca entre llengua estàndard i parlar col·loquial, entre llengua escrita i oral, i que estiga preocupat perquè molts, volent-se acostar a les manifestacions idiomàtiques més col·loquials del seu territori, se separen del col·lectiu, del català comú.

En «La llengua de tots», de 1985, recomana que hom es familiaritze amb els col·loquialismes de totes les terres de parla catalana i que els barcelonins recorreguen a registres més elevats quan la comunicació no es faci entre ells per a aconseguir un estàndard apte i participatiu.

En «Quin català? La llengua a la premsa, la ràdio i la televisió», de 1989, aconsella que el català use la rica gamma de nivells expressius que conté, que es partisca del concepte d'una llengua amb diversitat de registres, i fins i tot planteja els requisits que hauria de tindre un castellanisme per a ser acceptat per la llengua normativa i per l'estàndard.⁹

9. Per a entrar un castellanisme, diu que s'hauria de partir del següent: *a)* que es tracte d'un mot antic, provadament arrelat i emprat per escriptors; *b)* que en el diccionari normatiu ja hi haja un mot de la mateixa família, com *enterar* (p. 18); *c)* que el mateix tipus es done en altres llengües romàniques, com *donar-se compte*. També afirma en aquest article que, en la comunicació diària, la llengua corrent ha de tindre la preferència, perquè entre els lectors o destinataris hi ha de molts nivells. Però que no es pot renunciar a la llengua total, no es poden marginar zones geogràfiques com fan els llibres d'estil, i que l'escola ha de vehicular la llengua unitària per a tots.

Per a ell, hi ha i ha d'haver una llengua escrita a la qual se subordinen els dialectes, els quals, com que en català, són molt pròxims, han contribuït entre tots a la llengua estàndard literària, a pesar de l'evident predomini que representa Barcelona per la seua capitalitat lingüística.

No veig fàcil que es complisca el seu pronòstic sobre el triomf del barceloní en la llengua literària, perquè el model que sembla que està triomfant en el català és la integració totalment dels particularismes valencians i baleàrics, en la llengua comuna i en l'ús literari i científic, sobretot el lèxic bàsic i la morfologia pròpia, i això sense discutir a Barcelona la seua capitalitat cultural i a Catalunya la seua força demogràfica, econòmica i de consciència. Esperem que entre tots sabrem mantindre l'equilibri que sempre han postulat el professor Badia des de Catalunya, Moll des de les Balears i Sanchis Guarner des de València.¹⁰

2. CONCLUSIONS

Realment és molt difícil i agosarat poder resumir en trenta minuts una obra tan rica i tan extensa com la dialectològica del professor Badia, on a més podria haver encabít l'estudi de l'onomàstica, com a part de la gramàtica històrica i com a ciència de la terra, com la dialectologia. Tanmateix, crec que he presentat un panorama suficient de la seua dedicació a la dialectologia, i ara a continuació resumiré les seues principals aportacions.

a) Creació de l'escola dialectològica de Barcelona, connectada amb la dialectologia d'abans de la guerra i amb la resta de la dialectologia romànica, que ha continuat tan exemplarment Joan Veny, que ja té néts, com els dialectòlegs valencians i també besnéts. La principal obra i el nucli d'irradiació de tot ha estat l'ALDC, en via de publicació a càrrec de Veny i Lídia Pons. Aportacions de primera classe al coneixement de l'aragonés actual i a la divulgació de la dialectologia tradicional completen la seua tasca.

10. Badia ha intentat sempre ajudar a conjuminar el sentiment dialectal i la pertinença a una llengua comuna. Això l'ha fet dedicar articles al balear i al valencià. Per exemple: «Hi ha una llengua valenciana?», on afirma que una cosa és el nom i l'altra l'estructura que és el que singularitza una llengua, i que la proclamada unitat lingüística no vol pas dir que no hi haja diferències regionals o comarcals. Esmenta deu diferències: 1a) desaparició de la *-d-*; 2a) *v* enfront de *b*; 3a) *-r* final que sona; 4a) PI, persona 1 en *-e*; 5a) PS no resol't en *-i*; 6a) imperfets en *-ara*; 7a) tres termes de demostratiu; 8a) numerals peculiars; 9a) preposició *en* 'amb', 10a) paraules específiques.

«Tot el que he escrit ni desdiu ni nega en absolut l'existència d'una vigorosa personalitat valenciana, que dibuixen arrelats factors històrics, alguns d'origen molt remot, i potents elements socioculturals. No crec pas que ningú en tingui el més petit dubte: hi ha una valencianitat amb peculiaritats pròpies i exclusives» (p. 214). S'imposa la distinció entre l'entitat històrica i cultural pròpia i exclusiva de València, i la seua adscripció a la comunitat idiomàtica total, una part integrant de la qual és la modalitat valenciana.

b) Introducció de nous mètodes lingüístics en la dialectologia catalana, com l'estructuralisme i la sociolingüística, que han permès encarar l'anàlisi dels dialectes amb visions més realistes, penetrants i diversificades, cosa que ha fet donar resultats molt més complets, i situar el català al nivell capdavanter de la filologia romànica.

c) Incitar forts debats sobre l'explicació dels orígens del català, sobre el concepte de dialectalisme, sobre la seua presència diacrònicament o sobre les regles de Fenollar-Carbonell, tema que també he estat temptat de tractar, però que he preferit bandejar per la seua actualitat i complexitat.

d) Haver iniciat l'oficialització de la convergència policèntrica dels dialectes catalans dins d'un model de llengua unitari però molt respectuós amb els parlars concrets de les grans zones dialectals al si de l'Institut d'Estudis Catalans.

e) La dialectologia catalana està hui en el seu esplendor i és puntera a Europa gràcies al seu continu reciclatge i modernització: està en la base dels estudis etimològics, és el punt de referència de la codificació normativa i estàndard, és font de riquesa dels escriptors i viu un moment dolç amb la publicació de l'ALDC, amb la participació en projectes europeus, amb la realització de microatles i amb la florida d'estudis de dialectologia medieval i històrica. Aquesta realitat, portada al cim per Joan Veny, va ser iniciada pel professor Badia, qui ha obert nous camins en la dialectologia, ha orientat sàviament els estudiants, ha posat a la seua disposició totes els instruments de treball que posseïa. I ha escrit milers de pàgines amb ordre, claredat i amenitat, sent sempre conscient de les limitacions que en cada moment tenia, deixant-se assessorar pels que coneixien millor que ell alguns dialectes.

Per tot el que he dit, crec que el professor Badia pot ser considerat hui el símbol viu de la integració dels dialectes en la llengua comuna, el símbol de trobada de tots, per damunt de petites discrepàncies puntuals sobre estratègies o matisos en les opinions, mirant des del nostre català a la Romània, i des de cada modalitat lingüística, especialment de la valenciana, al conjunt de tots els parlars, amb el mateix esperit que ell encarna i propaga.

3. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA (A MÉS DE LA CITADA EN EL TEXT)

ARTICLES DEL PROFESSOR BADIA I MARGARIT

- «Atlas Lingüístic del Domini Català: Aspectos metodológicos». A: *Actes du IXe Congrès International de Linguistique Romane*. Vol. III. Lisboa, 1962, p. 121-126.
- «De la dialectologia historicista a la dialectologia sociolingüística». *Lletres Asturianes*, núm. 26 (1987), p. 7-21.

- «El catalán y los verbos románicos que significan ‘subir’». A: *Romanica. Miscellània Rohlf.* Tübingen: Niemeyer, 1958, p. 14-25.
- «Les dénominations catalanes de la «coqueluche». A: *Etymologica. Miscellània Wartburg.* Tübingen: Niemeyer, 1958, p. 43-58.
- «Les dérivés phonétiques et sémantiques du lat. FERIRE en ibéroroman». *RliR*, núm. XIX (1955), p. 39-58.
- «Sobre el procés d’anivellament del vocabulari rural català. Presentació i comentari d’un cas concret». A: *Hommage à Jean Séguý.* Vol. I. Tolosa de Llenguadoc, 1978, p. 99-120.
- «Sobre nombres de plantas en aragonés». *Via Domitia* [Tolosa de Llenguadoc], núm. I (1954), p. 31-40.
- «Dialectalismes baleàrics en Ramon Llull? Una qüestió de mètode». *Randa*, núm. 9 (1979), p. 31-49.
- «Dialectologia». A: *Gran enciclopèdia catalana.* Vol. VI. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1974, p. 231, s. *Països Catalans.*
- «Entorn dels conceptes de ‘lingua’ i ‘dialecte’». A: *Logos semantikos: Studia lingüística in honorem Eugenio Coseriu.* Vol. V. Madrid, 1981, p. 19-25.
- «Fronteres dialectals i fronteres comarcals». A: *Festschrift Kurt Baldinger.* Tübingen: Max Niemeyer, 1979, p. 687-699.
- «Les vocals tòniques E i O en el català de Barcelona. Assaig d’anàlisi fonològica de la situació actual». *ER*, núm. XII ([1963-1968] 1970), p. 141-190.
- «Llengua, dialectes i trets lingüístics i dialectals». A: *Romania ingeniosa. Festschrift für Prof. Dr. Gerold Hilty.* Berna: Peter Lang, 1987, p. 287-294.
- «Nivelación lingüística y lenguas en contacto». *REL* (1976), p. 269-300.
- «Petita disquisició sobre el lleidatà prou/prouta (estructura i analogia)». A: *Miscellània en honor de Gili Gaya.* Barcelona: Biblograf, 1979, p. 59-63.
- «Problemes de la commutació consonàntica en català». *Boletim de Filologia* [Lisboa], núm. XXI (1962-1963), p. 213-335.
- «Quin català? La llengua a la premsa, la ràdio i la televisió». *SdOr*, vol. XXXI, núm. 350 (1989), p. 16-18.
- «Sobre metodología de la encuesta dialectal». A: *Actas del Primer Congreso Internacional de Estudios Pirenaicos.* Vol. VII. Saragossa: CSIC, 1952, p. 163-190.
- «Sobre morfología dialectal aragonesa». *BRABLB*, núm. XX (1947), p. 57-123.

ARTICLES EN COL·LABORACIÓ

- BADIA I MARGARIT, Antoni M.; COLÓN, Germà. «Atlas Linguistique du Domaine catalan. I Orientation méthodologique». *Orbis*, núm. I (1952), p. 403-409.
- «Atlas Lingüístic del Domini Català. Estado de los trabajos. Aspectos metodológicos». A: *Actes du IXe Congrès International Linguistique Romane.* Vol. III. Lisboa, 1962, p. 121-126.

LLIBRES DEL PROFESSOR BADIA I MARGARIT

- Apologia i vindicació de la llengua catalana*. València: Universitat de València, 2004. 291 p.
- Gramàtica catalana*. Madrid: Gredos, 1962. 2 v.
- La llengua catalana: un procés multiseccular*. Sant Cugat del Vallès: Anthropos, 1988.
- La llengua, I: Vint-i-cinc anys d'estudis sobre la llengua i la literatura catalanes (1950-1975)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1976.
- Llengua i cultura als Països Catalans*. Barcelona: Edicions 62, 1964.
- Llengua i poder*. Barcelona: Laia, 1986.
- Miscel·lànea Filològica dedicada a Mons Antoni Griera*, Barcelona: CSIC. Instituto Miguel de Cervantes - Instituto de Estudios Pirenaicos. Barcelona, 1955. 2 v.
- Sons i fonemes de la llengua catalana*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1988.

OBRES D'ALTRES AUTORS

- CASACUBERTA, Josep M. de; COROMINES, Joan. «Materials per a l'estudi dels parlars aragonesos. Vocabulari». BDC, núm. xxiv (1936), p. 158-183.
- RAFEL, Joaquim. *La llengua catalana fronteriza en el bajo Aragón meridional: Estudio fonològico*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1981.
- VENY, Joan. «El mestratge d'Antoni M. Badia i Margarit». *Revista de Llengües y Literatures Catalana, Gallega y Vasca* [UNED], núm. vi (1999), p. 273-279.
- «Paralelismos léxicos en los dialectos catalanes». RFE, núm. xlii, p. 91-149, i núm. xliii, p. 117-202.